

De Inspectie Ontwikkelingssamenwerking en Beleidsevaluatie (IOB) van het Ministerie van Buitenlandse Zaken verricht onafhankelijk onderzoek naar de doelmatigheid, doeltreffendheid, relevantie en consistentie van het Nederlandse buitenlandbeleid. Daarmee wordt verantwoording afgelegd over de resultaten van het beleid, en informatie verschaft voor de verbetering van beleidsvoering. De kwaliteit van het IOB onderzoek wordt gewaarborgd middels systematische en transparante procedures.

Alle IOB evaluaties zijn openbaar en worden ter kennis gebracht van de Tweede Kamer. Daarnaast wil IOB evaluaties toegankelijk maken voor het Nederlands publiek en partners in de betrokken landen. Rapporten zijn gratis beschikbaar en een samenvatting van de belangrijkste bevindingen wordt gepubliceerd als IOB Evaluatie Nieuwsbrief.

Rapport # 357 (november 2011)

The risk of vanishing effects: Impact evaluation of drinking water supply and sanitation programmes in rural Benin.

ISBN: 978-90-5328-412-4

Te downloaden op: www.minbuza.nl/iob

IOB Evaluatie Nieuwsbrief

11 09

Impactevaluatie drinkwater- en sanitaire voorzieningen in Benin

Impactevaluatie drinkwater- en sanitaire voorzieningen in Benin | Evaluatie Nieuwsbrief # 11 09 | Impactevaluatie drinkwater- en sanitaire voorzieningen in Benin | Evaluatie Nieuwsbrief # 11 09 | Impactevaluatie drinkwater- en sanitaire voorzieningen in Benin | Evaluatie Nieuwsbrief # 11 09 | Impactevaluatie drinkwater- en sanitaire voorzieningen in Benin | Evaluatie Nieuwsbrief # 11 09 | Impactevaluatie drinkwater- en sanitaire voorzieningen in Benin | Evaluatie Nieuwsbrief # 11 09

In Benin gebruiken steeds meer dorpingen moderne gemeenschappelijke drinkwatervoorzieningen. Dat vergroot de kans dat het West Afrikaanse land het 7de Millenniumdoel haalt. Maar hiermee is de gezondheid van de mensen nog niet verbeterd. Daarvoor zijn meer latrines en een betere hygiëne nodig. Ook komen de voorzieningen niet altijd daar waar de behoefte het grootst is. Positief is dat vrouwen minder tijd kwijt zijn met water halen. Een deel van hen kan daardoor bijverdienen. Het beheer en het onderhoud van de watervoorzieningen is nog onvoldoende geregeld. Daarom is het voortbestaan van de voorzieningen op de lange termijn onzeker. De verwachting dat opbrengsten uit waterverkoop voldoende zijn voor vervanging van duurdere onderdelen blijkt niet

realistisch. Dit zijn de belangrijkste bevindingen van de door Nederland en Duitsland gezamenlijk uitgevoerde evaluatie “*The risk of vanishing effects: Impact evaluation of drinking water supply and sanitation programmes in rural Benin*”.

Benin

Benin behoort tot de armste landen ter wereld. Er heerst veel malaria, Tbc, en ziektes die via water worden overgebracht of door slechte sanitaire omstandigheden. De laatste zijn doodsoorzaak in één op de vijf sterfgevallen.

Het land heeft zich, in het kader van de Millennium Ontwikkelingsdoelen (MDG 7c), verplicht om in 2015 het aantal mensen zonder toegang tot veilig drinkwater en sanitaire voorzieningen te hebben gehalveerd.

Sinds 1990 heeft Benin een meerpartijensysteem. Vanaf het begin van deze eeuw functioneren er gemeenteraden, maar pas sinds kort heffen gemeentes zelf belasting.

Hulp voor water en sanitatie

Van de bijna 9 miljoen Beninezen woont 60 procent in rurale gebieden. De Beninese overheid voert, met hulp van donoren, NGO's en bedrijven, voor hen een geïntegreerd drinkwater- en sanitatiebeleid uit. Zij legt eenvoudige watervoorzieningen aan, in combinatie met de bouw van latrines, vooral bij scholen. Zij werkt aan gedragsverandering om mensen zelf latrines te laten maken en hygiënischer te worden. De overheid verwacht met deze maatregelen de overdracht van ziektekiemen sterk terug te dringen.

Sinds 2003 steunt Nederland dit beleid. Tot 2011 besteedde het er EUR 33,3 miljoen aan. Daarvan werd 70 procent uitgegeven in rurale gebieden, vooral aan de aanschaf en de aanleg van hand- en voetpompen en kleine pijpsystemen, maar ook voor capaciteitsversterking, training en voorlichting. Duitsland steunt deze sector sinds eind jaren zestig van de vorige eeuw. Ook landen als Denemarken en Frankrijk speelden tot voor kort hier een rol in.

In deze evaluatie wordt de impact van de programma's op de eindgebruikers bekeken. Hoeveel drinkwater gebruiken zij? Wat is de kwaliteit ervan? Hoeveel tijd kost water halen? Welke invloed hebben de voorzieningen op de gezondheid? Hoe duurzaam zijn de investeringen? En hoe zit het met de eigen bijdrage van de eindgebruikers?

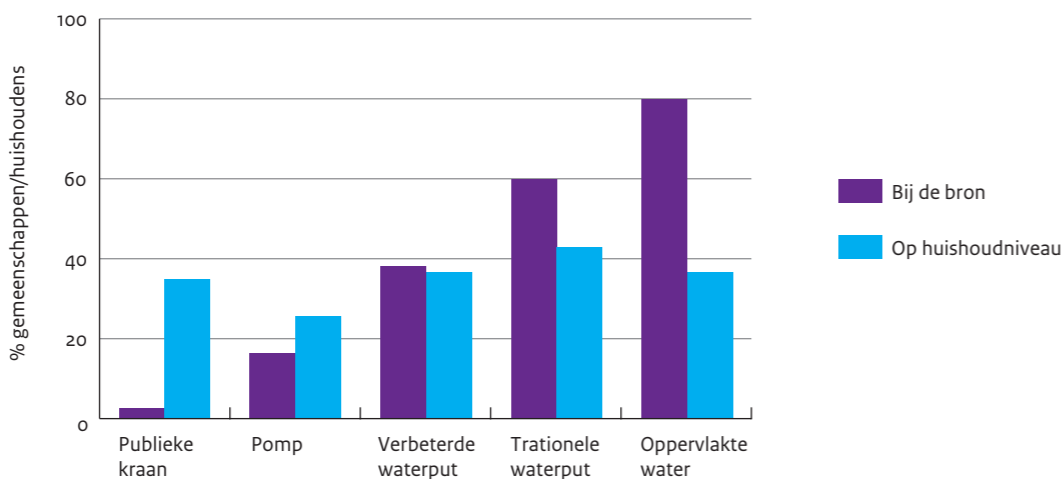
De evaluatie is uitgevoerd in drie zeer verschillende gebieden.

Waterpunten

De laatste jaren is het aantal nieuwe gemeenschappelijke waterpunten met 5 tot 10 procent per jaar gestegen tot naar schatting ruim 22.000. In het onderzoek bleek 40 procent hiervan te zijn aangelegd in gebieden waar er nog geen was, maar wel 38 procent in gebieden waar er al voldoende zijn. Grotere dorpen en dorpen met meer welvarende huishoudens hebben meer kans op een verbeterde voorziening. Voor deze dorpen was het gemakkelijker aan de tot voor kort gevraagde eigen bijdrage aan de infrastructuur te voldoen. Het aantal gebruikers van drinkwater uit nieuwe waterpunten ligt in dorpen die er helemaal geen hadden, op 76 procent. In dorpen waar er al een was, is het van 52 procent naar 84 procent gestegen. Nog steeds gebruikt ruim een derde van de mensen ook traditionele waterbronnen. Enkele families gebruiken de nieuwe voorzieningen in het geheel niet. Zij vinden ze te ver, en de kosten ervan soms te hoog.

Een opvallende bevinding is, dat de kwaliteit van het water aan de bron van een nieuw waterpunt sterk verschilt van dat van een traditionele waterbron, terwijl dat verschil op het erf van een huis bijna is verdwenen. Dat komt doordat het water onderweg of in de opslagruimte thuis vervuild raakt (zie figuur E.coli bij de waterbron).

Figuur: E. coli bij de waterbron

Slechts 20 procent van de mensen dekt het water af tijdens vervoer, meer dan 50 procent doet dat met water thuis. Een kwart van de mensen heeft een aparte drinkwatercontainer en een op de tien behandelt het door het te koken, te filteren of chloor toe te voegen. Een klein experiment met afgesloten watertransport in opslagcontainers met kraan liet een sterke afname van vervuiling met de E.coli bacterie zien.

Invloed op ontwikkeling

Vier van de vijf waterhalers zijn vrouw; in een op de drie huishoudens is zij onder de zestien jaar. Ook al brengt de bouw van een nieuw waterpunt het drinkwater gemiddeld maar 100 tot 230 meter dichterbij, toch besparen vrouwen flink wat tijd: gemiddeld 14 minuten per keer. Die tijdwinst komt ook door kortere wachttijden bij het waterpunt. De tijdwinst wordt meestal in het huishouden gestoken, maar een derde van de vrouwen gebruikt die om iets bij te verdienen. Door het gebruik van een nieuw waterpunt stijgt het geschatte inkomen van een gezin met gemiddeld 0,7 procent.

Latrines

Beninezen hebben weinig met latrines. Er zijn dan ook veel minder latrines dan waterpunten aangelegd. In het onderzoek had 12 procent toegang tot een publieke latrine maar slechts 2 procent gebruikt die ook. Publieke toiletten worden zelden goed onderhouden en schoongemaakt en tellen niet mee voor het realiseren van het 7de Millenniumdoel. 8 Procent heeft een privétilet. Maar veel mensen vinden een privétilet te duur. De gerapporteerde kosten van de aanleg ervan is 150 euro; veel dorpingen willen er hoogstens 50 euro aan uitgeven. Slechts 10 procent van de mensen zorgt voor verantwoorde verwijdering van ontlasting van kleine kinderen.

Promotie

Hygiëne blijft een zwak punt. Beninese overheidsinstellingen doen weinig aan een geïntegreerde bevordering van drinkwater, sanitaire voorzieningen en hygiëne. Slechts in één op de drie dorpen met een nieuwe watervoorziening had een gezondheidswerker volgens de dorpingen voorlichting gegeven. Veel gemeentes maken wel een aanzet en zijn daarvoor aangewezen op NGO's. Het is onduidelijk of NGO's een rol kunnen blijven spelen, als de donorfinanciering wordt stopgezet.

De nieuwe voorzieningen hebben dan ook nauwelijks tot minder ziektes geleid. Alleen in dorpen waar een experiment met verbeterd watertransport is uitgevoerd, rapporteren de bewoners minder last van overgeven te hebben.

Bewoners betalen voor water. Uit hun bijdragen kunnen onderhoud en kleine reparaties van de watervoorziening worden bekostigd, maar geen grote reparaties of vervanging van de duurdere onderdelen.

Decentralisatie

Tot voor enkele jaren gebruikte Benin in zijn ontwikkelingsprogramma's de gemeenschapsbenadering. Eindgebruikers organiseerden zich om voorzieningen te beheren. Dit werkte niet in alle gevallen goed. Herstel van een kapotte watervoorziening duurde gemiddeld 38 dagen. Een op de vijf waterpunten bleek binnen 5 jaar niet meer te werken. Sinds 2005 legt het land de verantwoordelijkheid bij gemeentebesturen. Veel geïnterviewde gebruikers gaven aan daar nog niet veel vertrouwen in te hebben. De capaciteit van gemeentes hiervoor neemt wel toe maar is beperkt. Zij besteden de exploitatie van watervoorzieningen uit aan bedrijven die dit ook voor het eerst doen. Vooral in verafgelegen dorpen en waar nog veel gebruik wordt gemaakt van regenwater, is dit niet winstgevend. Sancties op het niet nakomen van verplichtingen ontbreken.

Conclusie

De conclusie is dat de beoogde aanleg van drinkwatervoorzieningen op koers ligt maar dat de kwaliteit van het drinkwater niet is gegarandeerd. Hygiëne en sanitaire voorzieningen krijgen onvoldoende aandacht. De verantwoordelijke gemeentebesturen hebben meer tijd en ervaring nodig om het goed te doen. Door dit soort institutionele factoren is de duurzaamheid van de verbeterde drinkwater- en sanitaire voorzieningen niet gegarandeerd.

Hoe verder?

Gemeentes zijn onlangs begonnen om beter in kaart te brengen waar nieuwe watervoorzieningen het hardst nodig zijn. Er dient meer aandacht te worden besteed aan het vervoer, het opslaan en het hanteren van drinkwater. Benin kan studie maken van latrineprogramma's met lage kosten in andere landen. Gedeeltelijke subsidie van buitenaf is voorlopig noodzakelijk voor grotere reparaties en vervanging van duurdere onderdelen. Uit studies in andere landen blijkt dat meer transparantie en een verantwoordingsplicht naar de eindgebruikers de kans op duurzaamheid vergroot.

Tot slot

Deze impactevaluatie is het gezamenlijke werk van IOB, de evaluatiedienst van het Bundesministerium für wirtschaftliche Zusammenarbeit und Entwicklung, en Beninese partners. De gegevens ervoor zijn verzameld door documentenstudie, grootschalig onderzoek in 200 dorpen onder 2.000 huishoudens, groepsdiscussies, en interviews met sleutelfiguren. Voor de Beninese autoriteiten zijn de conclusies een stimulans om beleid verder te verbeteren.